

ho o „misreading“ Karla Teigeho pri súvekom sprostredkúvaní výdobytkov avantgardy, ktoré zároveň plnilo funkciu ideovej „deratizácie“. Heuristicky orientovanú a faktograficky dotovanú interpretáciu názorov Františka Götza, teoretika brnenskej expresionistickej Literárnej skupiny, predniesla Veronika Broučková. Čiastkovým aspektom literárnej identifikácie boli zasvätené ďalšie úvahy: o futurizme, Ladislavovi Klímovi, Rudolfovi Voříškovi a českej eseji. Polemický charakter malo vystúpenie Marcina Filipowicza, ktoré vyvolalo živú diskusiu. Postavu Josefa Švejka situoval do kontextu súvekej českej (legionárskej) literatúry, ale aj do kontextu svetových maskulínych vzorov, s ktorými polemizovalo Švejko antihrdinstvo. Joanna Królak sa v materiálovo orientovanom príspevku so širokým záberom zamerala na slovanskú myšlienku v českej medzivojnovovej pravicovej publicisticke, čím rozšírila vnímanie dobových kultúrnych súvislostí problematiky.

Najmenší priestor, ale nie pozornosť bol venovaný maďarskej literatúre. Magdolna Balogh upozornila na patologický rozmer identifikácie v ére nástupu komunistickej diktatúry v súvekej tvorbe maďarských prozaikov a Marta Pató sa v komparatívnej úvahe dotkla občiansky angažovanej prózy Sándora Máraia a Karla Čapka.

Varšavská konferencia mala bohatý program i veľmi zaujímavé diskusie, ktoré načrtli ďalšie rozmery problémov. K presnejšej stratifikácii jednotlivých vrstiev ústrednej témy prispieje pripravovaný zborník.

Jelena Paštéková

Česko-slovenské konfrontácie VI.

V dňoch 12. – 14. septembra 2007 sa v Štúrove uskutočnil šiesty ročník pracovného stretnutia vedeckých pracovníkov Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Ústavu slovenskej literatúry SAV. Obsahové zameranie stretnutia

vychádzalo z najnovšej českej a slovenskej literárnej produkcie. Jednotlivé príspevky reagovali na výber z aktuálnej ponuky literárnych diel. Z českej strany tvorili ponuku zbierka Inky Machulkovej *Neúplný čas mokré trávy*, próza Jana Nováka *Děda* a literárnoteoretické texty Igora Hájka *Prokletá i požehnaná*. Slovenskú stranu reprezentovali zbierka Ivana Štrpku *Tichá ruka. 10 elégií*, próza Moniky Kompaníkovej *Biele miesta* a monografia Marcely Mikulovej *Tajovského obrodenecká moderna*.

Literárnovednú sekciu (zároveň aj celé stretnutie) otvorila Dana Kršáková, ktorá predstavila vedeckovýskumnú činnosť M. Mikulovej. Po jej úvode vystúpil Michal Jareš. V interpretácii načrtnol diapazón problémov vychádzajúcich z jeho čítania a posudzovania Mikulovej monografie: 1. Tajovský ako prozaik (nie dramatik), 2. potreby kultúrneho kontextu pre českého čitateľa pri vnímaní komplexnosti diela, 3. autorkin zdôraznený akcent na metodologické východiská Oskára Čepana. S týmto okruhom otázok podľa jeho vyjadrenia súvisí aj určitá ruptúra medzi koncepciou prísne naratologického výskumu na jednej strane a jeho klasickejšími formami na strane druhej. Napriek načrtnutým výhradám vnímal knihu M. Mikulovej ako svedectvo podnetného hľadania postojov k problematickým pojmom realizmus a moderna.

Príspevky slovenských literárnych vedcov reagujúcich na texty I. Hájka obsahovali kriticko-polemické východiská, no neobchádzali ani kultúrno-historický kontext. D. Kršáková upozornila na možnú koncepciu tzv. splatenia dlhu exilovým autorom v zmysle ich priblíženia širšiemu čitateľskému kontextu. Tomu podliehajú aj viaceré úrovne sumarizovania českej literárnej scény. V prístupe autora oceniла vecnosť a faktografickosť, vďaka ktorej nepodáva výlučne čiernobiely obraz literatúry (opozícia domácej a exilovej, resp. samizdatovej). Za najpodnetnejšiu považovala štúdiu o lašskom básnikovi Óndrovi Łysohorskom. Celkový charakter Hájkovho písania však videla skôr ako ukážku literárnohistorickej produkcie písanej z vonkajšieho prostredia. Pavel Matejovič priblížil existenciu dvoch rovín čítania.

V prvej dominujú občiansko-lidské postoje, v druhej literárnoteoretická erudícia. Tento pohľad dokresľuje aj určitá nadradenosť etického nad estetickým. V náčrte vzťahu tvorca a moc zaregistroval dnes už ťažko obhájitelnú predstavu autora ako „svedomia národa“. Pri generovaní žánrových a typologických postupov upozornil na žáner literárnej publicistiky predurčujúcej konkrétne texty k selektívnemu a neúplnému mapovaniu literárnej situácie. Hlavnou úlohou takéhoto písania bolo oboznamovať západný svet s tvorbou zakázaných autorov, prípadne informovať verejnosť o mechanizmoch mocenského ovládnutia kultúrneho života, o represívnej povahe normalizačnej nomenklatúry. Podobne ako D. Kršáková ocenil literárnohistorickú štúdiu o básnikovi Ódrovi Lysohorskom, ktorá podľa neho prekračuje rozmer kultúrnej výpovednej hodnoty a pre súčasný literárny výskum neprinášajú nič nové. Vladimír Barborik vo svojom referáte zdôraznil predovšetkým pedagogicko-výkladovú intenciu Hájkovej práce. Zároveň upozornil na rozmer svedectva o uvažovaní a písaní o českej literatúre v určitej dobe a v istom kontexte. Takáto reflexia vzniká transformáciou viacerých konceptuálnych rámcov prekračujúcich horizont čisto „literárneho“ diskurzu. Ten predkladá svedectvo o samotnom autorovi (exulant a vysokoškolský pedagóg), orientáciu vkusu (napr. Jozef Škvorecký) a v neposlednom rade širšie dobové súvislosti. Vo všeobecnosti ocenil trpezlivosť diela.

Prozaickú sekciu otvorila portrétom Moniky Kompaníkovej Ivana Taranenkova. Referáty o próze *Biele miesta* ponúkli okrem spoločných momentov aj rad rozdielnych prístupov tvoriacich základ pomerne podnetnej diskusie. Alena Fialová poukázala na dominujúci motív rezignácie znamenajúcej rozpad fiktívneho sveta. V týchto intenciách sa pohybovali jej konkrétne výhrady voči jednostrannosti charakteristík vzťahujúcich sa k povrchnému opisu depresie. Zuzana Malá nadviazala mierne topografickým úvodom (priestorovo a kompozične). V jej príspevku rezonovali ukážky extrémnej paralýzy postáv neprekračujúcich hranice bezú-

tešnosti a smútku, čo sa prejavilo aj pri ich selekcii. Hrdinov totiž rozdeľovala aj špecifická podoba jednotlivých prehovorov. Interpretácia Evy Formánkovej obsahovala konfrontáciu analyzovaného diela s predchádzajúcou prózou autorky. V kontexte výberu obmedzenosti protagonistov neschopných zmeniť podstatu vlastnej existencie a dokumentujúcich premenu duševnej ničoty na telesnú sa podľa jej vyjadrenia kvalitatívne neposunula ďalej. V príspevku Mileny Vojtkovej rezonovala otázka žánrovej zaradenosti. Poukazujúc na prvky zdanlivo nehybného portrétu totiž neobchádzala podobu sociálnej štúdie formujúcej sa v priestore beletrie. Helena Vypelová pomerne kriticky hodnotila neoriginálnosť ústrednej zápletky. Zároveň poukázala na nedostatky v motivickej výstavbe a funkčnom zdôvodnení konania hrdinov. Jej analytický kód následne ukázal prítomné odkazy smerujúce k modifikáciám magického realizmu, resp. prenášaného oidipovského komplexu. Poznámkový referát Lubomíra Machalu upriamil pozornosť na viaceré už čiastočne načrtnuté okruhy problémov. Tie sa dotýkali samotného názvu prózy (evokácia bielych miest na epickej mape), žánrovej rôznorodosti (prítomnosť znakov novely, románu, resp. balady) či dominancie výtvarných detailov a ich funkcie (veľmi skrytá podoba s písaním Jána Johaničesa). Aj on, podobne ako predchádzajúci referenti, poukázal na dominantnú tematickú rovinu demonštrujúcu moment nenaplnenej sebarealizácie. Jej literárne stvárnenie ale neprijal pozitívne.

Hodnotenia Novákovho prozaického textu *Děda* spájali momenty akceptujúceho prijatia. Karol Csiba vo svojom príspevku priblížil štruktúru narácie a výber ústrednej témy. Napriek drobnej výčitke dotýkajúcej sa istej jednotvárnosti v odvíjajúcom sa lineárnom rozprávaní ocenil striedajúce sa podoby autentizujúcich prvkov počutého, zažitého a tradovaného, presakujúce do dôležitej kategórie rozprávača. Rovnako pozitívne prijal epické zvládnutie širokého diapazónu zachytených zážitkov. I. Taranenkova poukázala na nerelativizujúci autor-ský postoj k prezentovaným udalostiam fixova-

ným do veľkej miery v presne definovanom „morálnom kódexe“. V analýze rozprávača potvrdila význam sekundárnej pamäte operujúcej so sprostredkovanými a dofabulovanými obrazmi. Tie vychádzajú z kombinácie optiky dieťaťa a lakonického pohľadu dospelého narátora. Upozornila tiež na rozmer zdržanlivosti a strohosti rozprávania prítomného v románe. Jeho priestor zaplňajú vytrvalí a zásadoví hrdinovia neprekračujúci prah životnej pevnosti a neústupčivosti. Pristihla tak autora pri obdivnom vzťahu k protagonistom. Pozitívne hodnotila väčšinové vyhybanie sa prepiatemu páťosu a melodramatizácii. V. Barborík hovoril o románe ako diele vzbudzujúcom rešpekt, v ktorom sme svedkami sprostredkovaných príbehov presahujúcich fyzickú existenciu hlavnej postavy a presúvajúcich román do blízkosti žánrových stratégií rodinnej či skôr rodovej kroniky. V nej sa prekrížením kronikárskej a privátnej pamäťovej kompetencie rozprávača vytvára vo vzťahu k minulosti zdvojený retro-efekt. Opačným smerom sa pohybuje čitateľ, v ktorého vedomí sa už nadobudnuté historické povedomie o danom období zážitkovo, epicky konkretizuje a hodnotovo vyhraňuje. Rozprávač dokáže na malej ploche a pritom plynulo prekročiť dištanc a sprítomniť minulosť. Samotný text spĺňa predstavu dedinského antikolektivizačného a nerelativizujúceho románu. Jeho kladom je spoločenský výklad akceptovateľný pre súčasnosť.

Interpreti Štrpkovej básnickej zbierky *Tichá ruka. 10 elégií* významovo nadviazali na obsiahly portrét autora od Ľubice Somolayovej, kladúci dôraz na zachytenie tendencií a tém tvorby. Iva Málková vychádzala z momentu jedinečnosti, elegickosti presahujúcej domáci kontext. Upozornila na tematickú rovinu osobných spovedí a na komplikácie pri hľadaní kľúčových slov použiteľných pri analytickej identifikácii, ktorá veľakrát smeruje k významovému labyrintu. Na jeho pozadí odkrýva vrstvy irónie a sarkazmu poukazujúce aj na dôležité miesto názvu a podnázvu. Michal Jarcš upozornil na poetickú perspektívu spájajúcu osobnú evidenciu sveta so snahou o zachytenie

jeho komplexnosti. Presným náčrtom dokumentoval dôležitý a zaujímavý aspekt nevypočítateľnosti Štrpkovej tvorby. Zároveň poukázal na podoby črtajúceho sa verbalizmu stupňujúceho problémy so spôsobom čítania. V tejto súvislosti sa dotkol zobrazených opozícií mapujúcich ambivalentnosť abstraktných predstáv s konkrétnosťou dneška, svetla a tmy, resp. anjelov atď., pričom korene takýchto obrazov hľadal v rozličných (aj mimoliterárnych) kontextoch.

Príspevky analyzujúce zbierku I. Machulovej *Neúplný čas mokré trávy* priblížili kolísajúcu úroveň básní. Ľ. Somolayová otvorila otázky smerujúce k presile občianskej vyhranosti (výrazná poetka života) a k nedostatkom umeleckej realizácie (oslabená poetizácia textu). Autorkino písanie vnímala ako pomerne koncentrované a presné, dotvárajúce charakter autentickej denníkovosti. Všimla si návratnosť viacerých motívov, pričom zdôraznila, že poetike komentáre sa pohybujú na osi kladné – záporné. Ďalej poukázala na viaceré úrovne farebnosti. Ich fungovanie absorbuje zvláštne reflexívne podoby, no neodmieta ani priamočiarejšiu vizualizáciu. Interpretácia zachytávala ambivalenciu obrazov hrubosti a ženskej jemnosti. Za nedostatok označila autorka príspevku násilnú aktualizáciu frazeologizmov. Jana Pácalová v podobných intenciách nadviazala na potreby hľadania kontextov vzniku zbierky a samotnú existenciu tvorby. V jej interpretácii rezonovali momenty zásadnej neuchopiteľnosti sveta rozmieňaného na rad fragmentov prejavujúcich sa na pozadí viacerých rovín: 1. textová neuchopiteľnosť referujúca zároveň o zakotvenosti vo svete (osud vykoreneného emigranta), 2. neuchopiteľnosť prítomná v kóde prijímania lyrickeho subjektu (sny, spomienky), 3. neuchopiteľnosť produkovaná skúsenosťou subjektu, 4. neuchopiteľnosť tvorená neustálym pohybom (nekonečnosť sveta).

Šieste stretnutie českých a slovenských vedeckých pracovníkov potvrdilo produktivnosť medzinárodnej spolupráce. Vďaka skúsenostiam organizátorov podujatia nadviazalo na pozitívne znaky predchádzajúcich ročníkov. Ich význam rezonoval v snahe nájsť spoločné teo-

retické východiská. Tieto tendencie potvrdzovali nielen samostatné príspevky a jednotlivé diskusné bloky, ale aj snaha o efektívne využitie

výsledkov literárnohistorického a literárnoteoretického výskumu.

Karol Csiba

ERRÁTA

V Slovenskej literatúre č. 4, 2007, s. 271, 13. riadok zhora má správne byť: „... v jednom holmesovskom pastiši Adriana Conana Doylea a J. D. Carra...“ Autorovi, ako aj čitateľom sa redakcia ospravedľňuje.